

ORTAÖĞRETİM ALAN ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMEN ÖZYETERLİK İNANÇLARI İLE ÖĞRETMENLİĞE İLİŞKİN TUTUMLARI

Yrd. Doç. Dr. Aytunga OĞUZ

Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Bölümü
aytunga@dumlupinar.edu.tr

Arş. Gör. Nursel TOPKAYA

Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Bölümü
nurseltopkaya@dumlupinar.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, ortaöğretim alan öğretmenliği öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumlarını incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2006–2007 Eğitim- öğretim yılı Bahar yarıyılında Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü ile Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans programlarında öğrenim gören 195 öğrenci oluşturmuştur. İlişkisel tarama modelindeki araştırmada, Öğretmen Özyeterlik Ölçeği ve Öğretmenliğe İlişkin Tutum Ölçeği veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Bulgular, öğrencilerin öğretmen özyeterlik inançlarının genel olarak oldukça yeterli düzeyde olduğunu göstermiştir. Öğrenci katılımı sağlama ile öğretim stratejilerini kullanma ile ilgili öğretmen özyeterlik inançlarında; programlara göre anlamlı fark bulunmuş; cinsiyete ve yaşa göre anlamlı fark bulunmamıştır. Öğrencilerin öğretmenliğe ilişkin olumlu tutumlara sahip oldukları; kız öğrencilerin tutumlarının erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu ve öğretmen özyeterlik inancı ile öğretmenliğe ilişkin tutumları arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu çalışmanın diğer bulguları arasındadır.

Anahtar sözcükler: Öğretmen eğitimi, ortaöğretim öğretmen adayları, öğretmen özyeterlik inançları, öğretmenliğe ilişkin tutum.

Abstract

The primary purpose of this study was to examine the relationship between secondary school non- thesis graduate program students' teaching self-efficacy beliefs and their attitudes toward teaching. Participants of the study were 195 secondary school non-thesis graduate program students at Dumlupınar University Graduate School of Natural and Applied Sciences and Graduate School of Social Sciences in 2006-2007 academic year spring term. Data in this study were collected utilizing the Turkish version of the Teachers' Sense of Self-Efficacy Scale and an Attitude Scale Toward Teaching. The findings of the present study indicated that students generally had a high sense of self- efficacy beliefs. In addition, there was statistically significant

difference between students' self- efficacy beliefs concerning student participation and using teaching strategies with regard to program, no statistically significant difference between students' self-efficacy beliefs with regard to gender and age. Furthermore, the results yielded that students had positive attitudes toward teaching, female students had more positive attitudes compared to males and there was a positive and statistically significant relationship between students' attitudes toward teaching and their teaching self-efficacy beliefs.

Keywords: Teacher training, secondary school preservice teachers, teachers' self-efficacy beliefs, attitudes toward teaching.

1. Giriş

Öğretmen, eğitim ortamının en önemli öğelerinden birisidir. Öğretmenin nitelikli olması eğitimin niteliğini önemli ölçüde etkiler. Öğretmen; öğrenme ortamını düzenleme, öğrenciye amaçlarına ulaşmada yol gösterme ve seçenekler sunma; yansıtıcı olma; öğrenciye, seçimlerinde yardımcı olma, yeteneklerini keşfetmesine ve kendisini gerçekleştirmesine destek olma, gibi çağdaş görevleri yerine getirmesi beklenir. Öğretmenin bu görevleri yerine getirebilmesi ise, çağdaş niteliklerle donanmış olmasını gerektirir. Bu sebeple, öğretmen eğitiminde, öğretmen adaylarının kendilerinden beklenen görev ve sorumlulukları üstlenebilecek yeterliklerle donatılması gerekir.

Öğretmen eğitimi programlarında, öğretmen adaylarına; bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranışlar kazandırmak amaçlanır. Duyuşsal alan; ilgiler, inançlar, tutumlar, değerler ve eğilimleri içermektedir. Öğretmen adaylarına, öğretmen eğitimi programlarında duyuşsal özellikler kazandırmak amaçlanmasına rağmen, bu amaç çoğu zaman geri planda kalmaktadır. Araştırma bulguları, geleneksel öğretmen yetiştirme programlarının, öğretmen adaylarının olumlu tutumlar geliştirmelerinde yetersiz kaldığına işaret etmektedir (Can, 1987; 1991). Oysa, Erden'in (1995a: 68) de belirttiği gibi, iyi bir eğitim programı öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde geliştirmelidir. Öğretmenlerin mesleğe ilişkin gösterdikleri pek çok olumlu ve olumsuz tutumun incelenmesi ve üzerinde tartışılması, öğretmen eğitimi programlarının eksik ve zayıf yönlerinin belirlenmesini sağlar (Gök, 2003).

Duyuşsal özelliklerden olan inançlar, bireyin, kuşku duymadan “doğru” olarak varsaydığı içsel kabuller ya da önermelerdir. Bu bağlamda, bireyin inançları, daha sonra bütüncül bir yapı oluşturarak belirli bir biçimde davranma eğilimini, başka bir deyişle, tutumu belirlemektedir (Deryakulu, 2004:260-261). Bu durumda; inançlar ve tutumlar birbiriyle ilişkili özellikler olmakta; bir olay, olgu, kişi ya da nesneye ilişkin inançlar, tutumların temelini oluşturmaktadır. “Tutum; bireyi belli insanlar, nesnelere ve durumlar karşısında belli davranışlar göstermeye iten öğrenilmiş eğilim.” olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 1993: 94). Örneğin, öğretmen adaylarının öğretmenlikle ilişkili inançları, onların öğretmenlik mesleğiyle ilgili olumlu ya da

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 14

Nisan – 2008

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

olumsuz tutumlar geliştirmelerini ve bu doğrultuda istedik ya da istenmedik öğretmen davranışları göstermelerini sağlayabilir. Öğretmen adayı, öğretmenlikle ilgili etkinlikleri yapabileceğine inanıyorsa daha etkin olur ve öğretmenlik mesleğine karşı daha olumlu tutum gösterir. Bu durumda, öğretmen adaylarının öğretmenlik özyeterlik inancı, öğretmenlikle ilgili duygu, düşünce ve davranışlarında belirleyici rol oynamaktadır.

Özyeterlik inancı; bireylerin yaşamlarını etkileyen olaylarda performanslarını ortaya koyma kapasiteleri hakkında kendilerine ilişkin inançlarıdır ve bu inançlar, bireylerin nasıl hissettiklerini, düşündüklerini, davrandıklarını ve nasıl güdülendiklerini belirlemektedir (Bandura, 1994: 2). Son yıllarda eğitim alanında özyeterlik ile ilgili yürütülen çalışmalar öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin özyeterlik inançlarına odaklanmıştır (Bıkmaz, 2004: 302). Öğretmen özyeterliği; öğrencilerin öğrenmelerinde ve başarılarında olumlu bir etkiye sahip olma açısından öğretmenlerin kendilerine ilişkin inançları (Ashton, 1984: 28) olarak; başka bir deyişle, öğrenciler için istedik sonuçlar yaratmada, öğretmenlerin sahip oldukları kendi yetenek ve becerilerine ilişkin inançları olarak ifade edilmektedir (Gibson ve Dembo, 1984: 570). Öğretmen özyeterliğini konu alan çalışmalar; özyeterlik inançlarının önemi, öz-yeterlik inançlarını etkileyen faktörler, özyeterlik inançlarının nasıl geliştirilebileceği ve öz-yeterlik inançlarının öğrencilerin akademik başarılarına etkisini incelemektedir. Araştırmalarda, öğretmen özyeterlik inancının; güdülenmeyi artırarak öğretme davranışlarını olumlu yönde etkilediği (Ashton, 1984: 28-29); öğrencilerin akademik başarılarının yordayıcısı olduğu (Jinks ve Lorschach, 2003: 113); sınıf yönetiminin öğretim yönetimi boyutuyla olumlu ilişkisinin olduğu (Gencer ve Çakıroğlu, 2007); öğretme yeterliğinin öğrenci kontrol mekanizmasıyla ilişkili olduğu ve yüksek öğretme yeterliğine sahip öğretmen adaylarının öğrenci kontrol yöntemlerinin daha insancıl olduğu (Woolfolk ve Hoy, 1990) ortaya konulmuştur.

Öğretmen adaylarının özyeterlik inançlarının yanı sıra öğretmenliğe ilişkin tutumları da eğitim ortamlarında önemli rol oynar. Bu nedenle, öğretmen adaylarının, öğretmen özyeterlik inançları ile birlikte dikkate alınması gereken duyuşsal özelliklerinden birisi de öğretmenliğe ilişkin tutumlarıdır. Bir mesleğe ve mesleğin içerdiği etkinliklere yönelik tutumları bilmek o meslekteki başarıyı ve doyumunu yordayabilir (Erkuş, Sanlı, Bağlı, ve Güven, 2000: 27). Türkiye’de, öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumlarını ölçmeye yönelik ölçme araçları geliştirilmiş (Aşkar ve Erden, 1987; Erkuş ve diğerleri, 2000; Çetin, 2006) ve öğretmenliğe ilişkin tutumları, çeşitli değişkenlere göre inceleyen araştırmalar gerçekleştirilmiştir (Küçükahmet, 1976; Can, 1991; Erden, 1995b; Sözer, 1996; Özkan, Tekkaya, ve Çakıroğlu, 2003; Saracaloğlu, Bozkurt, Serin, ve Serin, 2004; Seferoğlu, 2004; Sağlam, Yüksel, ve Demiral, 2005; Şimşek, t.y.). Araştırma bulguları, öğrencilerin duyuşsal özellikleri ile akademik başarıları arasında anlamlı ilişki bulunduğunu; olumlu duyuşsal özelliklere sahip öğrencilerin derslerde daha başarılı olduğunu göstermektedir (Bloom, 1979). Sözer’in (1991: 103) araştırmasında da öğretmenlik

mesleğine güdülenme derecesinin, öğretmenlik meslek bilgilerini kazanma düzeyini etkilediği ortaya konulmuştur. Bu açılarından, öğretmen eğitimi programlarında, öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlik inançlarının geliştirilmesi ve onlara öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutumlar kazandırılması başarı düzeylerini yükseltebilir ve nitelikli öğretmenler olmalarını sağlayabilir.

Türkiye’de, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın işbirliği ile Eğitim Fakülteleri yeniden yapılandırılarak öğretmen eğitimi programları yenilenmiş ve 1998-99 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Yeni düzenlemede, ortaöğretim alan öğretmenlerinin tezsiz yüksek lisans programlarıyla yetiştirilmesi öngörülmüştür. Böylece, daha nitelikli öğretmenler yetiştirilmesi hedeflenmiştir (YÖK, 1998; YÖK/Dünya Bankası, 1998). Öğretmen eğitiminde niteliği artırmak için, ortaöğretim alan öğretmeni adaylarının öğretmenlik özyeterlik inançlarının ve tutumlarının belirlenmesine ve bunların birbiriyle ilişkisinin ortaya konulmasına gereksinim duyulmaktadır. Ancak, öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlik inancı ile öğretmenliğe ilişkin tutumlarının ilişkisini konu alan çok az araştırma olduğu görülmektedir (Özkan ve diğerleri, 2003; Morgil, Seçken, ve Yücel, 2004; Çakır, 2005). Bu araştırma, bu gereksinimden hareketle gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularının öğretmen eğitim programlarının geliştirilmesine ve konuyla ilgili gerçekleştirilecek araştırmalara katkı getireceği düşünülmektedir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumlarını saptamak; bunların, çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini ve birbirleriyle ilişkisini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inanç düzeyi nedir?
2. Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inanç düzeyi; cinsiyete, öğrenim gördükleri programlara ve yaşa göre farklılık göstermekte midir?
3. Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin tutumları ne düzeydedir?
4. Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin tutumları cinsiyete, programlara ve yaşa göre farklılık göstermekte midir?
5. Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

1.2 Sayıtlar

Bu araştırmada aşağıdaki sayıtlardan hareket edilmiştir:

1. Öğrenciler ölçme araçlarına yanıt verirken gerçek kişisel ve duyuşsal

özelliklerini içtenlikle belirtmişlerdir.

1.3 Sınırlılıklar

Araştırmada aşağıdaki sınırlılıklar söz konusudur:

1. Araştırma, 2006-2007 Eğitim-öğretim yılı Bahar yarıyılında Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler Enstitüleri bünyesinde, Orta Öğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programlarında öğrenim gören 195 öğrenciden elde edilen verilerle sınırlıdır.

2. Araştırmada, duyuşsal özelliklerden; öğretmenlik özyeterlik inancı ile öğretmenliğe ilişkin tutum incelenmiş öğrencilerin öğrenmelerini etkileyebilecek diğer değişkenler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

3. Araştırma bulguları, Kişisel Bilgi Formu, Öğretmen Özyeterlik İnancı Ölçeği ve Öğretmenliğe İlişkin Tutum Ölçeği'nden elde edilen verilerle sınırlıdır.

2. Yöntem

Araştırma ilişkisel tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri geçmişte ve halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalarda kullanılır (Karasar, 1991). Araştırmada öğrencilerin öğretmenlik özyeterlik inançlarını ve öğretmenliğe ilişkin tutumlarını belirlemek, bunları çeşitli değişkenler açısından incelemek ve birbiriyle ilişkilendirmek amaçlandığından tarama modeli kullanılmıştır. Aşağıda, araştırmanın çalışma grubu, ölçme aracının geliştirilmesi ve verilerin analizinde kullanılan teknikler üzerinde durulmaktadır.

2.1 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2006-2007 Eğitim-öğretim yılı Bahar yarıyılında Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü ile Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans programlarında öğrenim gören 254 öğrenciden ulaşılabilen 195 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubunun tamamına ulaşılmaya çalışılmış ancak, ölçeklerden birisini eksik dolduran ve gönüllü olmayan öğrenciler araştırma kapsamına alınmamıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin programlara ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 2.1'de görülmektedir. Öğrencilerin yaşları – 21-31 arasında değişmektedir. Yaş ortalaması $\bar{x}$ =24.55; s=1.68 olarak hesaplanmıştır.

***** Tablo 2.1

2.2 Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin öğretmen özyeterlik inançlarını ve öğretmenliğe ilişkin tutumlarını belirlemek, bunları çeşitli değişkenler açısından incelemek ve birbiriyle ilişkilendirmek amacıyla; kişisel bilgi formu, “Öğretmen Özyeterlik Ölçeği” ve “Öğretmenliğe İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçme aracının birinci bölümünü oluşturan kişisel bilgi formunda, öğrencilerin öğrenim gördükleri programlar, cinsiyet ve yaş ile ilgili sorular sorulmuştur. İkinci bölümde; Tschannen-Moran ve Woolfolk tarafından geliştirilen; Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005)

tarafından Türkçe'ye uyarlanan ve geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılan “Öğretmen Özyeterlik Ölçeği” yer almıştır. Ölçek, Öğrenci Katılımı Sağlama, Öğretim Stratejileri Kullanma ve Sınıf Yönetimi adını taşıyan üç alt boyuttan ve toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçek Likert tipinde “yetersiz”(1) ile “çok yeterliye” (9) kadar dokuzlu olarak derecelendirilmiştir. Ölçek maddelerine doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin, Öğrenci Katılımı Sağlama adlı alt boyutundaki maddelerin faktör yük değerleri 0.53-0.65 arasında; Öğretim Stratejileri Kullanma adlı alt boyutundaki maddelerin yük değerleri 0.57-0.70 arasında; Sınıf Yönetimi adlı alt boyutundaki maddelerin yük değerleri 0.49-0.74 arasındadır. Ölçeğin üç alt boyutunun her birisinin diğeriyle ilişkili olduğu görülmüştür. Person güvenirlik indeksleri, alt boyutlara göre sırasıyla; 0.99; 0.98; 0.98'dir. Ayrıca, iyilik uyum indeksleri (TLI ve CFI değerleri: 0.99; RMSEA: 0.065) normal olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlara ilişkin Alpha güvenirlik değerleri ise, sırasıyla 0.82, 0.86, 0.84 olarak; ölçeğin tamamı için 0.93 bulunmuştur. Ölçeğin bu araştırmada elde edilen Cronbach Alpha değerleri, alt boyutlara göre sırasıyla; 0.66, 0.80, 0.72 ve ölçeğin tamamı için 0.88'dir.

Ölçme aracının üçüncü bölümünde ise, Erkuş ve diğerleri (2000) tarafından geliştirilen “Öğretmenliğe İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.” Tamamen uygun, uygun, kararsızım, uygun değil, hiç uygun değil” şeklinde beşli Likert tipinde hazırlanan ölçek; 13'ü olumsuz olmak üzere, toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.99'dur, Ölçek maddelerinin seçiminde faktör analizi yapılmıştır. Seçilen maddelerin 1. faktör yükleri 0.539-0.871 arasındadır. Madde yazım sürecinde izlenen yol, madde toplam test korelasyon katsayılarının yüksekliği ve bunlara paralel olarak bulunan iç tutarlılık katsayısı kapsam geçerliğinin kanıtı olarak kabul edilmiştir. Faktör analizi sonucunda ağırlıklı olarak tek bir faktör bulunması yapı geçerliliğinin kanıtı olarak belirtilmiştir (Erkuş ve diğerleri (2000)). Bu araştırmada ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.90 olarak bulunmuştur.

2.3 Verilerin Çözümlemesi

Ölçme aracından elde edilen verilerin çözümlemesinde SPSS 11.5 programından yararlanılmıştır. Verilerin çözümlemesinde betimleyici istatistik teknikler, t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Pearson korelasyonu teknikleri kullanılmıştır. Verilerin çözümlemesi ve yorumlanmasında 0.05 ve 0.01 anlamlılık düzeyleri kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda veri toplama araçlarından elde edilen verilerin analizleri ve bu analizler sonucunda elde edilen bulgular açıklanmaya çalışılmıştır.

3.1 Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemine göre, Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inanç düzeyini belirlemek için, “Öğretmen Özyeterlik Ölçeği”nden elde edilen puanların ortalaması

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 14 Nisan – 2008

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

ve standart sapması hesaplanmıştır. Tablo 3.1’de görüldüğü gibi öğrencilerin öğretmen özyeterlik inanç puan ortalamaları; “Öğrenci Katılımı Sağlama”

(Faktör 1) alt ölçeğinden $x=6.47$; “Öğretim Stratejileri Kullanma (Faktör 2) alt ölçeğinden $x=6.71$;

“Sınıf Yönetimi” (Faktör 3) alt ölçeğinden bulunmuştur. $x=6.69$ ve ölçeğin tamamından ise $x=6.62$ olarak

***** Tablo 3.1

3. 2 Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inanç düzeyinin cinsiyete göre değişip değişmediğini ortaya koymak için, bağımsız gruplar “t” testi yapılmıştır. Test sonucu elde edilen bulgular Tablo 3.2’de sunulmuştur. Öğrencilerin, Öğrenci Katılımı Sağlama [$t(193) = -0.249$, $p > .05$]; Öğretim Stratejileri Kullanma [$t(193) = -0.664$, $p > .05$] ve Sınıf Yönetimi [$t(193) = -1.648$, $p > .05$] alt boyutlarına ilişkin öğretmen özyeterlik inanç puan ortalamalarında ve toplam öğretmen özyeterlik inanç puan ortalamalarında [$t(193) = -0.868$, $p > .05$] cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

***** Tablo 3.2

Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inançlarının, öğrenim gördükleri programlara göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için tek yönlü ANOVA yapılmıştır. Öğrencilerin programlara göre öğretmen özyeterlik inanç puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.3’de sunulmuştur. Analiz sonucu öğrencilerin; Öğrenci Katılımı Sağlama [$F(6-188) = 2.221$, $p < .05$] ve Öğretim Stratejileri Kullanma [$F(6-188) = 2.445$, $p < .05$] ile ilgili özyeterlik inançlarında programlarına göre anlamlı fark bulunmuş ancak, Sınıf Yönetimi [$F(6-188) = 1.499$, $p > .05$] ve toplam öğretmen özyeterlik inançlarında [$F(6-188) = 1.794$, $p > .05$] programlarına göre anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 3.4). Özyeterlik inançlarında gözlenen farkın kaynağını ortaya koymak için yapılan LSD testi sonucunda; öğrencilerin, Öğrenci Katılımı Sağlama

(Faktör 1) ile ilgili özyeterlik inançlarındaki anlamlı farkın Felsefe ($x = 52.87$) ile Biyoloji ($x = 47.31$)

öğretmenliği; Tarih ($x = 54.14$) ile Biyoloji ($x = 47.31$) öğretmenliği; Tarih ($x = 54.14$) ile Fizik

($x = 49.23$) öğretmenliği; Tarih ($x = 54.14$) ile Kimya ($x = 48.71$) öğretmenliği arasında olduğu görülmüştür. LSD testine göre, öğrencilerin, Öğretim Stratejileri Kullanma (Faktör 2) ile ilgili

özyeterlik inançlarındaki anlamlı farkın Edebiyat ($x = 50.73$) ile Felsefe ($x = 54.51$) öğretmenliği;

Edebiyat ($x = 50.73$) ile Tarih ($x = 55.14$) öğretmenliği; Edebiyat ($x = 50.73$) ile Fizik ($x = 58.08$)

öğretmenliği; Biyoloji ($x = 49.69$) ile Tarih ($x = 55.14$) öğretmenliği;

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 14

Nisan – 2008

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

Biyoloji($x=49.69$) ile

–

Fizik($x=58.08$) öğretmenliği arasında olduğu saptanmıştır.

***** Tablo3.3

***** Tablo 3.4

Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inanç düzeyinin, yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için tek yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonucu, öğrencilerin; öğrenci katılımı sağlama [$F(3-191)=0.400$, $p>.05$]; derste öğretim stratejileri kullanma [$F(3-191)=1.002$, $p>.05$] ve sınıf yönetimine [$F(3-191)=0.760$, $p>.05$] ilişkin öğretmen özyeterlik inançlarında ve toplam öğretmen özyeterlik inançlarında [$F(3-191)=0.911$, $p>.05$] yaşlarına göre anlamlı fark bulunmamıştır.

*****

Tablo 3.5

3. 3 Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemini yanıtlamak için, Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin tutumlarının ne düzeyde olduğu incelenmiştir. Öğretmenliğe ilişkin tutum ölçeğinden elde edilen tutum puanlarının ortalaması ve standart sapması

Tablo 3.6’da sunulmuştur. Öğretmen adaylarının madde puanlarının ortalamasının olduğu görülmektedir.

$x = 4.30$
 $s = 0.65$

***** Tablo 3.6

3. 4 Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin tutumlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği bağımsız gruplar ‘t’ testi ile analiz edilmiştir. Tablo 3.7’de de görüldüğü gibi, kız ve erkek öğrencilerin öğretmenliğe ilişkin tutumlarında [$t(193)= 1.973, p<.05$] kızlar lehine anlamlı fark bulunmuştur.

***** Tablo 3.7

Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin tutumlarının öğrenim gördükleri programlarına ve yaşlarına göre dağılımı Tablo 3.8 ve Tablo 3.9’da görülmektedir. Öğrencilerin tutum puanlarının programlarına ve yaşlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile analiz edilmiştir. Analiz sonucu öğrencilerin öğretmenliğe ilişkin tutumlarında programlarına göre [$F(6-188)=0.351, p>.05$]; ve yaşlarına göre [$F(3-191)=0.098, p>.05$] anlamlı bir fark bulunmamıştır.

*****

***** Tablo 3.8 Tablo 3.9

3. 5 Araştırmanın Beşinci Alt Problemin İlişkin Bulgular

Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumları arasında anlamlı ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bunun için her iki ölçekten öğrencilerin elde ettikleri puanlar arasında Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Tablo 3.10’da da görüldüğü gibi öğrencilerin; öğretmenliğe ilişkin tutumları ile özyeterlik inançları arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Korelasyon katsayısı; “Öğrenci Katılımı Sağlama” (Faktör 1) ile ilgili öğretmen özyeterlik inancı ile öğretmenliğe ilişkin tutumları arasında $r=0.36, p<.01$; “Öğretim Stratejileri Kullanma” (Faktör 2) öğretmen özyeterlik inancı ile öğretmenlik tutumları arasında $r= 0.34, p<.01$; “Sınıf Yönetimi” öğretmen özyeterlik inancı ile öğretmenlik tutumları arasında $r=0.39, p<.01$ olarak bulunmuştur. Öğrencilerin öğretmen özyeterlik inanç ölçeğinden elde edilen toplam puanları ile öğretmenliğe ilişkin tutum puanları arasındaki ilişki $r=0.42, p<.01$ ’dir. Bu ilişki, $p<.01$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

***** Tablo 3.10

4. TARTIŞMA

Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmenlik özyeterlik inanç düzeyi; elde edilen bulgulara göre incelendiğinde; öğrencilerin öğretmenlik özyeterlik inançlarının genel olarak oldukça yeterli düzeyde olduğu söylenebilir. Bu bulgu, Savran ve Çakıroğlu’nun (2003); ilk ve ortaöğretim öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlik inançlarının genel olarak olumlu olduğunu ve

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 14

Nisan – 2008

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

ortaöğretim öğretmen adaylarının ilköğretim öğretmen adaylarına göre daha yeterli olduğunu ortaya koyan araştırma bulgularıyla da benzerlik göstermektedir.

Araştırmada, “Öğrenci Katılımı Sağlama” (Faktör 1) boyutuna ilişkin bulgulara göre, öğrencilerin özyeterlik inançlarının biraz yeterli olduğu ancak, oldukça yeterli yönünde gelişmekte olduğu söylenebilir. Bu durum, alan öğretmenliği programlarında yer alan derslerde uygulamalı etkinliklere yeterince yer verilememesinden kaynaklanmış olabilir. Ayrıca, öğrenme ortamlarında öğrenci katılımının etkin bir biçimde yeterince sağlanamaması ve model davranışların gösterilememesi de bunun sebepleri arasında olabilir. Araştırmada; “Öğretim Stratejileri Kullanma (Faktör 2) ve “Sınıf Yönetimi” (Faktör 3) alt boyutlarından elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin bu boyutlardaki inançlarının oldukça yeterli düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin bu boyutlara ilişkin özyeterlik inançlarının, “Derse Öğrenci Katılımı Sağlama” boyutuna göre biraz daha gelişmiş olduğu söylenebilir. Bu durum öğretmen adaylarının niteliğini olumlu yönde etkiler. Bıkmaz’ın (2004) da belirttiği gibi, öğretmen adaylarının, özyeterlik inançları güçlendikçe öğrencilerin öğrenmelerini desteklemek için daha fazla çaba harcayacakları ve kendilerini daha fazla sorumlu hissedecekleri düşünülebilir.

Araştırmanın ikinci alt problemi, öğretmen özyeterlik inançlarının cinsiyete, yaşa ve programlara göre değişip değişmediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin öğretmen özyeterlik inançları cinsiyete ve yaşa göre değişmemektedir. Bu değişkenlerle ilgili olarak, çeşitli çalışmalarda elde edilen bulgular farklı sonuçlara işaret etmektedir. Örneğin, cinsiyet değişkenine ilişkin bazı çalışmalar kız öğrencilerin daha yüksek özyeterlik inançlarına sahip olduğunu (Evans ve Tribble, 1986; Romi ve Leyser; 2006) ortaya koyarken bazı çalışmalar ise; erkek öğrencilerin daha gelişmiş özyeterlik inançlarına sahip olduğunu ya da cinsiyetle özyeterlik inançları arasında herhangi bir ilişki olmadığını göstermiştir (Riggs, 1991; Bailey, 1999; Brandon, 2000; Akbulut, 2006; Gencer ve Çakıroğlu, 2007, Savran ve Çakıroğlu, 2003). Bu araştırmadaki bulgulara göre, öğrencilerin cinsiyetlerinin ve yaşlarının, öğretmen özyeterlik inançlarını etkileyen önemli bir değişken olmadığı düşünülebilir. Ancak, bununla ilgili daha net sonuçlara varabilmek için, daha fazla araştırma bulgusuna gereksinim duyulmaktadır.

Öğrencilerin, birinci ve ikinci faktöre ilişkin öğretmen özyeterlik inançlarında programlarına göre anlamlı fark bulunmuştur. Öğrenci katılımı sağlama (Faktör 1) ile ilgili olarak, Tarih öğretmenliği öğrencilerinin özyeterlik inançlarının Biyoloji, Fizik ve Kimya öğretmenliğinden; Felsefe öğretmenliği öğrencilerinin ise, Biyoloji öğretmenliği öğrencilerinden daha yüksek olduğu söylenebilir. Öğrencilerin öğretmen özyeterlik inançlarının daha yüksek olduğu programların sözel derslerin ağırlıklı olduğu programlar olması dikkat çekicidir. Öğretim stratejileri kullanma (Faktör 2) ile ilgili olarak; Felsefe, Tarih ve Fizik öğretmenliği öğrencilerinin özyeterlik inançlarının Edebiyat öğretmenliği öğrencilerinden; Tarih ve Fizik öğretmenliği öğrencilerinin de Biyoloji öğretmenliği öğrencilerinden daha yüksek

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 14

Nisan – 2008

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

olduğu söylenebilir. Bu durum, öğretmen eğitimi programlarında öğretmen adaylarının, farklı dersler almalarından ve farklı öğrenme ortamlarının düzenlenmesinden kaynaklanmış olabilir. Programlarda öğrencilerin geçirdikleri farklı öğrenme yaşantıları özyeterlik inançlarını etkilemiş olabilir. Örneğin, Hallinan ve Danaher'in (1994) araştırmasında, kritere dayalı değerlendirme ve değerlendirme sürecinin kontrolünü sağlayan etkinliklerin gerçekleştirildiği yaşantıların öğrencilerin özgüvenlerini ve buna bağlı olarak özyeterlik ve motivasyonlarını artırdığı görülmüştür. Bununla birlikte, öğrencilerin özyeterlik inançlarını, işbirliğine dayalı ve bireyselleştirilmiş öğrenme ortamlarının, geleneksel ve yarışmacı ortamlara göre daha fazla geliştirdiği belirtilmektedir (Pajares, 2002). Sözel derslerin ağırlıkta olduğu bu programlarda öğrenciler daha etkin öğrenme yaşantıları geçirmiş, motivasyonları ve özyeterlik inançları artmış olabilir. Ayrıca, öğretmen özyeterliğini, özel konu alanıyla ilgili olarak inceleyen araştırmalarda, konu alanlarının öğretimiyle ilgili öğretmen özyeterlik inançlarında farklılık olduğu ve konu alanı derslerindeki yaşantıların bu alanların öğretimiyle ilgili özyeterlik inançlarıyla ilişkili olduğu gözlenmiştir. Örneğin, öğretmenlerin Fen öğretimi özyeterlik inancı Kimya öğretimi özyeterlik inancından anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (Rubeck ve Enochs, 1991; aktaran, Moran ve Hoy, 2001). Altunçekiç, Yaman ve Koray'ın (2005) araştırmasında da farklı anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının fen öğretimine yönelik özyeterlik inançlarının farklılaştığı görülmüştür. Araştırma bulgularına göre, öğrenim görülen program türü öğretmen özyeterlik inançlarında önemli bir değişkendir. Ancak, araştırma bulguları Sınıf Yönetimi boyutu (Faktör 3) ve toplam puanlar açısından incelendiğinde; program türünün öğrencilerin özyeterlik inançlarında önemli bir fark oluşturduğu söylenemez. Ortaöğretim alan öğretmenliği bölümlerinde çeşitli öğretmenlik alanlarına yönelik anabilim dalları olmasına rağmen, bu programlardaki öğrencilerin benzer öğretmenlik eğitimi almaları farklı sonuçlara yol açmamış olabilir.

Araştırmanın üçünü alt problemine ilişkin olarak Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin tutumlarının ne düzeyde olduğu saptanmıştır. Öğretmen adaylarının tutumları; 1.00-2.59 arası ortalama madde puanlarına göre olumsuz tutum; 3.40-5.00 arası ortalama madde puanlarına göre olumlu tutum olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen-bulgulara göre ($x=4.30$, $s=0.65$), öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin olumlu tutumlara sahip oldukları söylenebilir. Bu bulgular, öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin olumlu tutumlara sahip olduklarını ortaya koyan bazı araştırma bulgularıyla da benzerlik göstermektedir (Seferoğlu, 2004; Şimşek, t.y.; Üstün, Erkan, ve Akman, 2004; Sağlam ve diğerleri, 2005).

Araştırmada, dördüncü alt problemi yanıtlamak için, öğrencilerin öğretmenliğe ilişkin tutumlarında cinsiyete göre anlamlı bir farkın olup olmadığı incelenmiştir. Bulgulara göre, kız ve erkek öğrencilerin öğretmenliğe ilişkin tutumlarında kızlar lehine anlamlı fark bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni, öğrencilerin öğretmenliğe ilişkin tutumlarını etkilemektedir. Kız öğrencilerin öğretmenliğe ilişkin tutum puanı

erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Kız öğrencilerin öğretmenliğe ilişkin tutumlarının erkek öğrencilerden daha olumlu olduğu söylenebilir. Bu durum, öğretmenlik mesleğinin kadın mesleği olduğu düşüncesinin birçok çevrede baskın olmasıyla açıklanabilir. Elde edilen bu bulgu, Sözer'in (1996), Seferoğlu'nun (2004) ve Sayın'ın (2005) araştırma bulgularıyla da örtüşmektedir. Bir araştırmada ise, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olumlu tutuma sahip oldukları görülmüştür (Şimşek, t.y.). Çakır'ın (2005) araştırmasında da açıköğretim öğrencilerinin ve örgün öğretim öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerinde cinsiyetin önemli bir etken olduğu görülmüştür. Bu bulgular, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre değişmediğini ortaya koyan araştırma bulgularıyla ters düşmektedir (Erden, 1995b; Çapa ve Çil, 2000; Gürbüztürk & Genç, 2004). Cinsiyet değişkeni ile ilgili farklılaşan araştırma bulguları, bu konuda daha fazla araştırma bulgusuna gereksinim olduğuna işaret etmektedir.

Öğrencilerin programlarına ve yaşlarına göre öğretmenliğe ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu değişkenlerin öğretmenlik tutumlarını etkilemediği düşünülebilir. Bu bulgulara göre, öğrenim görülen program türü ve yaş, öğrencilerin öğretmenlik tutumlarını anlamlı düzeyde etkilememektedir. Öğrencilerin hangi yaş ve program türünde olursa olsun öğretmenliğe ilişkin benzer tutumlara sahip oldukları söylenebilir. Bu bulgular, öğretmenliğe ilişkin tutumların anabilim dalına göre değiştiğini (Erden, 1995b; Seferoğlu, 2004); fen alanlarındaki öğrencilerin sosyal alanlardakilere oranla daha olumlu tutuma sahip olduklarını (Şimşek, t.y.) ve yaş arttıkça öğretmenlik mesleğine karşı tutumların daha olumlu olduğunu (Sayın, 2005) ortaya koyan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermemektedir.

Araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin; öğrencilerin özyeterlik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumları arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bulgulara göre, öğretmen özyeterlik inancı ile öğretmenliğe ilişkin tutumları arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu ($r=0.42$, $p<0.01$) söylenebilir. Ancak, bu ilişkinin pek yüksek olduğu söylenemez. Büyüköztürk'ün (2005: 32) de belirttiği gibi, korelasyon katsayısının mutlak değer olarak, 0.70-0.30 arasında olması orta düzeyde bir ilişki olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, öğrencilerin öğretmen özyeterlik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu düşünülebilir. Bu bulgular, öğretmen özyeterliliğinin; öğretmenin öğretmeye yönelik olumlu tutumlar geliştirmesiyle ilişkili olduğunu ortaya koyan araştırma bulgularını destekler niteliktedir (Gibson ve Dembo, 1984; Tschannen-Moran et al., 1998; aktaran; Yılmaz, Köseoğlu, Gerçek, ve Soran, 2004). Özyeterlik inancı ile tutum arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada da benzer şekilde; Fen öğretimi özyeterlik inancı ile Fen öğretimine yönelik tutum arasında anlamlı ilişki olduğu (Özkan ve diğerleri, 2003) görülmüştür. Başka bir araştırmada da Kimya dersine karşı olumlu tutum geliştiren öğretmen adaylarının, özyeterlik inançlarının da yüksek olduğu saptanmıştır (Morgil ve diğerleri, 2004). Bu bulgulara göre, ortaöğretim alan öğretmenliği programlarında, öğretmen özyeterlik inançları gelişmiş öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin olumlu tutumlar geliştirebilecekleri ya da

öğretmenliğe ilişkin olumlu tutumlara sahip ortaöğretim öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlik inançlarının da yeterli düzeyde gelişmiş olduğu düşünülebilir.

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularına göre sonuç olarak, ortaöğretim alan öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlik inançları, genel olarak yeterli düzeydedir. Öğretmen adaylarının, “Öğretim Stratejileri Kullanma” ve “Sınıf Yönetimi”ne ilişkin özyeterlik inançlarının oldukça yeterli düzeyde olduğu; ancak, “Öğrenci Katılımı Sağlama” özyeterlik inançlarının biraz yeterli olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının, “Öğrenci Katılımı Sağlama” ve “Öğretim Stratejileri Kullanma” boyutlarına ilişkin özyeterlik inançları, programlarına göre farklılık göstermekte; cinsiyete ve yaşa göre farklılık göstermemektedir. Öğretmenliğe ilişkin tutumları ise, olumlu olup cinsiyete göre, kız öğrenciler lehine farklılık göstermiştir. Ortaöğretim öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumları arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki vardır.

Öğrenme-öğretme sürecinde öğretmenin çok yönlü rolü olduğu ve öğretimin niteliğinin büyük ölçüde öğretmenin yeterliklerine bağlı olduğu hatırlandığında; öğretmen eğitiminde öğretmen adaylarının, yalnızca bilgi ve beceriler kazanmalarını değil, bu mesleği en iyi şekilde yürütebileceklerine ilişkin inançlar ve olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlamak gerekir. Bu bağlamda, öğretim elemanlarının; öğrenme-öğretme sürecinde öğrenci merkezli öğretmenlik davranışları, olumlu tutumları, etkili sınıf yönetiminde izlediği yaklaşımlar, öğretmen adaylarına iyi birer model olmalıdır. Öğretim elemanlarının, öğretmen adaylarının öğrenme sürecine etkin katılımlarını sağlamaları, dönüt ve düzeltmeler vermeleri onların özyeterliklerini geliştirebilir ve öğretmenliğe ilişkin daha olumlu tutumlar kazanmalarını sağlayabilir. Öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlikleri ile öğretmenliğe ilişkin tutumlarını başka öğretmenlik programlarında ve bu çalışmada ele alınmayan başka değişkenler açısından da inceleyen daha kapsamlı araştırmalara gereksinim duyulmaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. Akbulut, E. (2006). Müzik öğretmeni adaylarının mesleklerine ilişkin öz yeterlik inançları. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 24-33. Erişim: 06.06.2007 http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_III/aralik/e_akbulut_15.doc
2. Altunçekiç, A., Yaman, S., ve Koray, Ö. (2005). Öğretmen adaylarının özyeterlik inanç düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine bir araştırma (Kastamonu ili örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13 (1), 93-102.
3. Ashton, P. (1984). Teacher efficacy: A motivational paradigm for effective teacher education. *Journal of Teacher Education*, 35, 28-32.
4. Aşkar, P., ve Erden, M. (1987). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği. *Çağdaş Eğitim*, 121, 8-11.
5. Bailey, J. G. (1999). Academics' motivation and self-efficacy for teaching and

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 14

Nisan – 2008

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

- research. *Higher Education Research & Development*, 18(3), 343-359.
6. Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press. (Reprinted in H. Friedman [Ed.], *Encyclopedia of mental health*. San Diego: Academic Press, 1998). Word format here. Retrieved from <http://www.des.emory.edu/mfp/BanEncy.doc>
  7. Bıkmaz, F. H. (2004). Özyeterlik inançları. İçinde: Kuzgun, Y. & Deryakulu, D. (Editörler), *Eğitimde bireysel farklılıklar* (ss. 289-314). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
  8. Bloom, B. (1979). (Review of Educational Research February). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme*. Çeviren: D. A Özçelik. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
  9. Brandon, D. P. (2000). Self-efficacy: gender differences of prospective primary teachers in Botswana. *Research in Education*, 64, 36-43.
  10. Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum*. (5. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
  11. Can, G. (1987). Öğretmenlik meslek anlayışı üzerine bir araştırma (Ankara Okullarında). *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2(1), 159-170.
  12. Can, . (1991). *Eğitim Fakültesi ve Öğretmenlik Sertifikası Programlarını Öğretmen Adaylarında Tutum Geliştirme Açısından Etkililiği*. İzmir I. Ulusal Eğitim Kongresi Bildirileri. 25-27 Kasım 1991; 12-16.
  13. 15. Çakır, Ö. (2005). Anadolu üniversitesi açıköğretim fakültesi İngilizce öğretmenliği lisans programı (iölp) ve eğitim fakülteleri İngilizce öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları ve mesleki yeterlik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(9), 27-42.
  14. Çapa, Y., Çakıroğlu, J. ve Sarıkaya, H. (2005). The development and validation of a turkish version of the teachers' sense of efficacy scale. *Eğitim ve Bilim*, 30(137), 74-81.
  15. Çapa, Y., ve Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 69-73.
  16. Çetin, Ş. (2006). Öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinin geliştirilmesi (Geçerlik ve güvenirlik çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 28-37.
  17. Demirel, Ö. (1993). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: USEM Yayınları, No: 10.
  18. Deryakulu, D. (2004). Epistemolojik inançlar. İçinde: Kuzgun, Y. & Deryakulu, D. (Editörler), *Eğitimde bireysel farklılıklar* (ss. 259-287). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
  19. Erden, M. (1995a). *Eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık, No: 21.
  20. Erden, M. (1995b). Öğretmen adaylarının öğretmenlik sertifikası derslerine yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 99-104.
  21. Erkuş, A., Sanlı, N., Bağlı, M. T., ve Güven, K. (2000). Öğretmenliğe ilişkin

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 14

Nisan – 2008

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

- tutum ölçeği geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 25(116), 27-33.
22. Evans, E. D., ve Tribble, M. (1986). Perceived teaching problems, self-efficacy, and commitment to teaching among pre-service teachers. *The Journal of Educational Research*, 80(2), 81-85.
  23. Gencer, A. S., ve Çakıroğlu, J. (2007). Turkish preservice science teachers' efficacy beliefs regarding science teaching and their beliefs about classroom management. *Teaching and Teacher Education*, 23(5), 664-675.
  24. Gibson, S., ve Dembo, M. H. (1984). Teacher efficacy: A construct validation. *Journal of Educational Psychology*, 76, 569-582.
  25. Gök, F. (2003). *Öğretmen yetiştirme ve istihdamı sempozyumu*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları. Erişim: <http://www.egitimsen.org.tr/belgeler/ogretmenyetistirme.doc>
  26. Gürbüzürk, O., ve Genç, S. Z. (2004). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 47-62.
  27. Hallinan, P. ve Danaher, P. (1994). The effect of contracted grades on self-efficacy and motivation in teacher education courses. *Educational Research*. 36(1), 75-82.
  28. Jinks, J., ve Lorschach, A. (2003). Introduction: motivation and self-efficacy belief. *Reading & Writing Quarterly*, 19, 113-118.
  29. Karasar, N. (1991). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (4. Basım) Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti.
  30. Küçükahmet, L. (1976). *Öğretmen yetiştiren kurum öğretmenlerinin tutumları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
  31. Moran, M. T. ve Hoy, A. W. (2001). Teacher efficacy: capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
  32. Morgil, İ., Seçken, N., ve Yücel, A. S. (2004) Kimya öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 62-72.
  33. Pajares, F. (2002). Gender and perceived self-efficacy in self-regulated learning. *Theory into Practice*, 41(2)-116-125.
  34. Riggs, I. M. (1991). Gender differences in elementary science teacher self-efficacy. ERIC Document Reproduction Service No. ED 340705.
  35. Romi, S., ve Leyser, Y. (2006). Exploring inclusion preservice training needs: a study of variables associated with attitudes and self-efficacy beliefs. *European Journal of Special Needs Education*, 21(1), 85-105.
  36. Sağlam, M., Yüksel, İ., ve Demiral, S. (2005). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı (İÖLP) öğrencileri ile Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi 28-30 Eylül 2005 Denizli, Kongre Kitabı*, 1. Kıran, H. (Ed.), 478-483.
  37. Saracaloğlu, S., Bozkurt, N., Serin, O., ve Serin, O. (2004). Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını etkileyen faktörler. *Çağdaş Eğitim*, 29(311), 16-27.

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694 – 528X

Sayı: 14

Nisan – 2008

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

38. Savran, A., ve Çakıroğlu, J. (2003). Differences between elementary and secondary preservice science teachers' perceived efficacy beliefs and their classroom management beliefs. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2 (4).
39. Sayın, S. (2005). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(19), 272-281.
40. Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik tutumları. *XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler*, Cilt I, 413-423. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
41. 43. Sözer, E. (1991). *Türk üniversitelerinde öğretmen yetiştirme sistemlerinin öğretmenlik davranışlarını kazandırma yönünden etkililiği*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 486.
42. Sözer, E. (1996). Üniversitelerde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 7-21.
43. Şimşek, H. (t.y.) Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına devam eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, II(1). Erişim: 06.06.2007 tarihinde <http://efdergi.yy.edu.tr>
44. Özkan, Ö., Tekkaya, C., ve Çakıroğlu, J. (2003). Fen bilgisi aday öğretmenlerin fen kavramlarını anlama düzeyleri, fen öğretimine yönelik tutum ve özyeterlik inançları. Erişim: 06.06.2007 tarihinde; <http://www.fedu.metu.edu.tr/ufbmek-5/bkitabi/PDF/OgretmenYetistirme/Bildiri/t300.pdf>
45. Üstün, E., Erkan, S., ve Akman, B. (2004) Türkiye'de Okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 129-136.
46. Woolfolk, A. E., ve Hoy, W. K. (1990). Prospective teachers' sense of efficacy and beliefs about control. *Journal of Educational Psychology*, 82, 81-91.
47. Yılmaz, M.; Köseoğlu, P., Gerçek, C. ve Soran, H. (2004). Öğretmen özyeterlik inancı. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5, 58. Erişim: 26.06.2007 tarihinde; <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi58/yilmaz-koseoglu.htm>
48. YÖK (1998). *Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları*. Ankara.
49. Erişim: 01. 09. 2005 tarihinde;
50. http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen_yetistirme_lisans/rapor.pdf
51. YÖK/Dünya Bankası (1998). *Fakülte-okul işbirliği kılavuzu*. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Öğretmen Eğitimi Dizisi.

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 14 Nisan – 2008

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

EK: TABLOLAR

Tablo 2.1 Öğrencilerin Program ve Cinsiyete Göre Dağılımları

Program	Cinsiyet				Toplam	
	Kız		Erkek		f	%
	f	%	f	%		
Felsefe	34	75.6	11	24.4	45	100
Edebiyat	25	49	26	51	51	100
Tarih	21	58.3	15	41.7	36	100
Biyoloji	11	84.6	2	15.4	13	100
Fizik	5	38.5	8	61.5	13	100
Kimya	12	85.7	2	14.3	14	100
Matematik	7	30.4	16	69.6	23	100
Toplam	115	59	80	41	195	100

Tablo 3.1 Öğrencilerin Öğretmen Özyeterlik İnanç Puanları

Özyeterlik	N	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	$\bar{x}$	s
Faktör 1	195	6.06	6.91	6.47	.256
Faktör 2	195	6.20	7.13	6.71	.297
Faktör 3	195	6.14	6.98	6.69	.282
Toplam	195	6.06	7.13	6.62	.287

Tablo 3.2 Öğrencilerin Öğretmen Özyeterlik İnanç Puanlarının Cinsiyete Göre “t” Testi Analizi

Faktörler	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	s	sd	t	p
Faktör 1	Kız	115	6.46	0.86	193	-.249	.804
	Erkek	80	6.49	1.07			
Faktör 2	Kız	115	6.62	1.01	193	-.664	.507
	Erkek	80	6.72	1.18			
Faktör 3	Kız	115	6.59	0.95	193	-	.101
	Erkek	80	6.83	1.10			
Toplam	Kız	115	6.58	0.80	193	-.868	.386
	Erkek	80	6.69	0.98			

p>0.05

AKADEMİK BAKIŞ

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694 – 528X Sayı: 14 Nisan – 2008

İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi – Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü Celalabat – KIRGIZİSTAN

Tablo 3.3 Öğrencilerin Programlarına Göre Öğretmen Özyeterlik İnanç Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Program	Faktör 1		Faktör 2		Faktör 3		Toplam		
	N	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s
Felsefe	45	6.61	.80	6.81	.74	6.71	.87	6.73	.68
Edebiyat	51	6.45	.99	6.34	1.01	6.44	1.04	6.44	.90
Tarih	36	6.76	.91	6.89	1.17	6.89	1.15	6.87	.96
Biyoloji	13	5.91	1.04	6.21	1.20	6.47	1.25	6.22	1.04
Fizik	13	6.15	1.44	7.26	.99	7.07	1.17	6.81	1.07
Kimya	14	6.08	.70	6.47	1.16	6.46	.85	6.37	.78
Matematik	23	6.54	.74	6.80	1.36	6.93	.79	6.72	.82
Toplam	195	6.48	.95	6.66	1.08	6.69	1.01	6.62	.88

Tablo 3.4 Öğrencilerin Programlarına Göre Öğretmen Özyeterlik İnanç Puanlarının Varyans Analizi

Faktörler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	Serbestlik Derecesi (sd)	Kareler Ortalaması (KO)	F	p	LSD Fark
Faktör 1	Gruplararası	11.537	6	1.923	2.221	.043*	FEL>BİY
	Gruplarıçi	162.794	188	0.866			TAR>BİY
	Toplam	174.331	194				TAR>FİZ
Faktör 2	Gruplararası	16.418	6	2.736	2.445	.027*	EDE<FEL
	Gruplarıçi	210.363	188	1.119			EDE<TAR
	Toplam	226.781	194				EDE<FİZ
Faktör 3	Gruplararası	9.181	6	1.530	1.499	.180	BİY<TAR
	Gruplarıçi	191.862	188	1.021			BİY<FİZ
	Toplam	201.043	194				
Toplam	Gruplararası	8.136	6	1.356	1.794	.102	
	Gruplarıçi	142.095	188	0.756			
	Toplam	150.231	194				

*p<0.05

Tablo 3.5 Öğrencilerin Yaşlarına Göre Öğretmenlik Özyeterlik İnanç Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Yaş	Faktör 1		Faktör 2		Faktör 3		Toplam		
	N	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	s
21-22	19	6.51	.88	6.38	1.10	6.50	.91	6.48	.83
23-24	84	6.42	.98	6.67	1.11	6.68	1.07	6.60	.89
25-26	70	6.56	.90	6.80	.97	6.81	.93	6.74	.80
27-33	22	6.37	1.09	6.49	1.26	6.51	1.20	6.45	1.11
Toplam	195	6.48	.95	6.67	1.08	6.69	1.02	6.62	.88

Tablo 3.6 Öğrencilerin Öğretmenliğe İlişkin Tutum Puanlarının Ortalaması ve Standart Sapması

N	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	$\bar{x}$	s
195	2.17	6.35	4.30	0.65

Tablo 3.7 Öğrencilerin Öğretmenliğe İlişkin Tutum Puanlarının Cinsiyete Göre “t” Testi Analizi

Cinsiyet	N	$\bar{x}$	s	sd	t	p
Kız	115	4.37	0.60	193	1.973	.050*
Erkek	80	4.19	0.70			

*p<0.05

Tablo 3.8 Öğrencilerin Öğretmenliğe İlişkin Tutum Puanlarının Programlara göre ortalaması ve standart sapması

Program	N	$\bar{x}$	s
Felsefe	45	4.23	.59
Edebiyat	51	4.37	.63
Tarih	36	4.27	.88
Biyoloji	13	4.45	.27
Fizik	13	4.31	.56
Kimya	14	4.24	.61
Matematik	23	4.25	.63
Toplam	195	4.30	.65

Tablo 3.9 Öğrencilerin Öğretmenlik Tutum Puanlarının Yaşlarına Göre Ortalaması ve Standart Sapması

Yaş	N	$\bar{x}$	s
21-22	19	4.23	.52
23-24	84	4.31	.64
25-26	70	4.31	.62
27-33	22	4.26	.87
Toplam	195	4.30	.65

Tablo 3.10 Öğretmen Adaylarının Öğretmen Özyeterlik İnanç Puanları ile Öğretmenlik Tutumları Arasındaki İlişki

	Faktör 2	Faktör 3	Toplam	Tutum
Faktör 1	.653(*)	.655(*)	.869(*)	.366(*)
Faktör 2		.658(*)	.871(*)	.340(*)
Faktör 3			.884(*)	.391(*)
Toplam				.419(*)

*p<0.01